

EEN DOCHTER VAN FRIESLAND

EEN DOCHTER VAN FRIESLAND

Kennen doen we mekaar in 't geheel niet. 'k Weet alleen, dat deze juffrouw draagster is van een oud-Friesch meisjescostuum. Dat ze een uitgaande Friezin wil voorstellen in zomertenuue. Meer weet ik absoluut niet van haar. Daar komt ze de deur van mijn kamertje binnen gewipt. Daar heb ik ze nu — in m'n onmiddellijke nabijheid. En — in Friesche durf — zonder zich behoorlijk aan me voor te stellen met een gebruikelijk: „ik ben die en die en ik woon daar en daar,” neemt ze aan m'n schrijftafeltje plaats — en valt zonder omslag uit: „Vertel ereis iets van me en zeg eens precies hoe ge vindt, dat ik er uitzie.” Dat is me een uiting maar zoo op den man af (man is de betekenis van mensch n.t.b.) En, wie dan zoo'n vraag aandurf, die moet 't antwoord kunnen dragen, hoe 't ook uitvalt.

Best, 't Raakt als van zelf alleen 't uiterlijk. Hoe zou 't anders kunnen. Laat ik dan zoo vrij zijn om ronduit mijn gedachten weer te geven. Zooals ze zich bij 't kijken naar deze plaat onwillekeurig aan mij opdringen.

Eerst dan de indruk van 't geheel.

Ik vind hier, wèl in de kleeding, maar niet in de draagster er van, 't typisch-Friesche, 't oud-Friesche terug. 't Volle, 't ronde, 't betrekkelijk korte in de vormen zouden hier in een Zeeuwsch kleedje ongetwijfeld beter tot z'n recht komen, en aardiger effect sorteeren. Dat wil niet zeggen, dat onder de voornichten uit een 19e eeuwse familie er niet ééntje geweest zou kunnen zijn, die hier haar sprekend evenbeeld vindt. O nee. Maar m.i. zou 't Germaansch-eigene, en dies ook 't Friesche meer spreken, zuiverder zijn afgebeeld, in en door een slank, een rijzig meisjestype, blond, wat bleek, en iets minder pittig van oogopslag, anders van neus en mond. Meer naar een schilderij van W. B. v. d. Kooy 1923, afbeeldende kleeding en hoofdtooi der Friesche dames in 't begin der negentiende eeuw. Dit moet mij allereerst van 't hart. En dan kijk ik vol bewondering naar de mooie kleederdracht.

Zóó hebben ze er uitgezien in 't begin, en 't midden van de 19e eeuw. Onze grootmoeders, toen ze jonge meisjes waren. Met heur meisjesverlangens, meisjestrots, meisjesdurf... maar ook met haar meisjes-zwakheden en meisjesgebreken. In dat alles onzer één, maar anders in gewoonten en anders in kleeding.

Meisjestrots. Ik kan me zoo echt voorstellen, dat 't meisjeskopje fier werd gedragen, gekroond met goud, getooid met de juweelen „veer” — 't voorhoofdsiersel — wie denkt niet even aan de Oostersche vrouwen, aan Rebekka. Fier dragen, dàt mocht, dat màg nog. Maar al te fier, dat mocht niet, dat mag nooit. Vooral mocht dat niet als daar een an-

der Friesche meiske naast d'r liep, met 'n „smal iijzerke” en dan van zilver. Dan kwam immers toch 't standsverschil al sterk genoeg naar voren! Meisjestrots, wel eens bedwongen? Wel meer dan eens? Wie weet.

't Oorijzerke, en dan mag die mooie geschiedenis van Gerdes niet ongenoemd blijven: De Geschiedenis van 't gouden oorijzer der Friezen. Forstedina de dochter van Helgoland's opperpriester, door Willebrods prediking tot 't christendom bekeerd, redt de Deensche jongelingen, welke door den aartsbisschop zijn vrijgekocht, doch weder gevangen genomen worden, omdat zij in hun onwetendheid herten gedood hebben, welke aan Foste waren gewijd. Takko, de priester, klaagt Forstedina aan, en mag op de volksvergadering onder de oude eiken 't vonnis uitspreken, dat behoudens de goedkeuring van Radboud aan haar volvoerd zal worden. Sterven mag zij niet, Adgib, 's konings zoon, is haar genegen. „Dat zij dan 14 dagen lang de doornenkroon drage”, zoo eischt het de wreede heiden. Hoewel vreeselijk geschonden en ontsierd door vele litteekens, blijft zij de uitverkorene van Radbouds zoon en wordt zij zijn bruid. In echt meevoelen met de edele jonkvrouw drukken Frieslands dochters op den dag van 't huwelijk Forstedina een gouden krans op 't hoofd, zóó gevormd, dat voorhoofd en slapen daardoor bedekt en de litteekens onzichtbaar gemaakt worden.

Deze krans met gouden platen werd 't hoofdtooi van de Friesche edelvrouw, en dit is de oorsprong van de Friesche kap, althans zoo vertelt Gerdes het ons.

Waling Dijkstra legt 't in z'n „Volksoverleveringen” wat anders uit.

Hij zegt: In vroeger jaren was het eenvoudig een halve ijzeren ring door de vrouwen om 't hoofd gedragen, ten einde 't haar bijeen te houden en met aan ieder einde een knopje, dat om 't oor was gebogen. Men begon deze ringen, die ook hoofdijzer werden genoemd, van zilver en nog later van goud te maken, terwijl de vorm, vooral de vorm van de knoppen, werd verfraaid. 't Breede oorijzer is ontstaan in 't laatst der 18e eeuw. En in de weelde-jaren 1840—1870 werd 't als een nauwe, om 't hoofd sluitende gouden helm — twee ronde platen, verbonden door 'n beugel die om 't achterhoofd sloot — met boven een kleine opening, terwijl een klein gouden kettinkje de platen bijeenhield.

Mijn grootmoeder was 14 jaar toen ze „gekroond” werd. Over 't kleine, maar zware oorijzer droeg ze de zogenaamd „Duitsche muts”. Dit was een kantsmuts met een soort waaier naar voren. Teekening er van vindt ge bij „Moeder en kind” uit

Een dochter van Friesland

de school van den voornoemden v. d. Kooi. Ons Friezinnetje hier draagt een echt-kanten „floddermuts”, waarvan 't floddertje, 't waaiertje, over d'r nekje hangt.

En nu 't pakje, waarvan 't keurig sluitende jakje met de korte mouwen, aan de hals wat laag is uitgesneden om de echt gitten koralen, ook wel de drie strengen bloedkoralen, goed te laten uitkomen.

Ge behoeft heusch niet bang te zijn, dat de doorschijnende witte wanten, waarmede de armen overtrokken zijn, af zullen zaken. Ze zijn goed bevestigd aan de ondermouwtdjes, die we hier natuurlijk niet kunnen zien.

Ons Friezinnetje is danig in de pronk. Kijk maar naar 't fijne voorschootje en de sierlijk kanten doek, waarin 't gouden of juweelen speldje schittert. Ringen, armbanden, beugel en bras voltooien 't costume.

De zilveren beugel! Welke boerin is nu nog niet trotsch als zij zoo'n erfstuk kan toonen!

De kleine tasch van stof of chits met voering van

zijde en de sluiting zoo breed, hangt deftig aan een zilveren keten. Een platte, breede zilveren haak waarborgt 't behoud. In die tasch vindt ge natuurlijk 't loddereindoosje met 't bekende sponsje, verder de zilveren naairing en dan de noodige duiten.

Het zilveren bras komt hier heel goed uit. Dit „zijdzilver” bestaat uit een fijnen naaldenkoker, een schaar met zilveren handgreep en het in een breeden uitgesneden ring gevatte speldenkussen van rood trijp. Aan zilveren kettingen geen gebrek. Er viel nogal een handeltje te doen voor den zilver-smid, die een Friezinnetje in 't edele metaal mocht zetten. De beugel werd steeds aan de rechterzijde en 't bras aan de linkerzijde gedragen. Na 't trouwen werd 't laatste gewoonlijk vervangen door een zilveren ring met sleutels.

Ik hoop dit Friezinnetje na „de gewichtige ruil” nog eens terug te zien. Eenigheid blijft arm, hoe rijk ook getooid en ook deze plaat roept om een bijpassend „hijtje”.

S. v. d. M.

CHRISTENDOM EN VROUWENBEWEGING

Zoo af en toe blijkt me wel, uit de brieven die ik ontvang, dat er nogal wat onderwijzeressen en aanstaande onderwijzeressen onder onze lezeressen schuilen. Het zijn voornamelijk dezen, wier aandacht ik vestigen wil op de pas in bovengenoemde serie verschenen brochure van mevr. Buys-Kleyn: „De vrouw als onderwijzeres in de lagere school.” Vooral op het oogenblik staat de school, de onderwijzer, en al wat met die twee samenhangt, zooal niet in het centrum der belangstelling, dan toch wel dicht bij het middelpunt ervan. Allerlei middelen worden uitgedacht om de belangen van het kind en van het onderwijs te vereenigen met de zoo hoog noodige bezuiniging, en wanneer men dan in de vakpers en daarbuiten nog druk bezig is, die middelen te bespreken, komt het bericht, dat ze niet uitgevoerd worden, en er iets anders voor in de plaats wordt gesteld, waarop onderwijs- en persmensen dan weer kunnen aanvallen.

Eenigszins zoo is het ook mevr. Buys-Kleyn gegaan, waar ze een gedeelte van haar brochure wijdt aan de splitsing in de opleiding in A.- en B.-akte, terwijl op 't oogenblik die splitsing weer van de baan is. Maar dat is werkelijk niet haar schuld. Wie weet of, wanneer de lezeressen dit artikel onder de oogen krijgen, ook het instituut assistenten, dat nu aanbevolen wordt, niet den weg van de A-onderwijzeressen is gegaan. De belangrijkheid van de brochure van mevr. Buys-Kleyn staat of valt echter

gelukkig niet met dit ééne punt. En zelfs heeft ze haar gedachten daarover op zulk een wijze geuit, dat hetgeen zij zegt omtrent aard en geschiktheid van bepaalde soorten meisjes van belang blijft, ook al is die voorgestelde splitsing van de baan.

Ik heb, ook over dit punt, wel artikelen van onderwijzeressen gelezen die de geheele kwestie beschouwden in verband met haar eigen geaardheid en neigenheid. Dezulken kunnen van de schrijfster van „De onderwijzeres in de lagere school” leeren, een ruimer standpunt in te nemen.

Vooral wat zij zegt van het onderwijzen als vak of als „goddelijk beroep” is heel mooi. En wanneer maar alle meisjes, die het onderwijs als bestemming kiezen, dit doen omdat dit voor haar feitelijk de eenige mogelijkheid is, niet om materieele, doch om ideeële redenen (men zie hierover de brochure) dan ben ik niet bang dat de onderwijzeres ooit weer uit de school verdreven zal worden.

Of nu allen onderwijzeressen en aanstaande onderwijzeressen, deze brochure moeten lezen?

Kijk, als men mij vraagt wat wij als vrouwen, als jonge vrouwen ook, vooral noodig hebben, dan zou ik zeggen: we moeten bovenal leeren méér belang te stellen in elkaar, ook wat betreft elkaars beroep, elkaars maatschappelijke kring, opdat we op die manier leeren elkaar beter te begrijpen en meer voor elkaar te voelen. En hiertoe kan ook deze brochure meehelpen.

J. M. W.—W.